

Джафарова М. В.

доктор юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна;
e-mail: tehid77@gmail.com; ORCID ID:0000-0001-6203-0027

Шевчук Т. А.

кандидат юридичних наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна;
e-mail: shevchuktat4@gmail.com; ORCID ID:0000-0002-0162-7011

Калиновська Я. О.

кандидат юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна;
e-mail: nina.zilina.26.01@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7437-1993

Стащак А. Ю.

кандидат юридичних наук,
Харківський національний медичний університет, Україна;
e-mail: khnmu_stashchak@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-2854-4520

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. Зазначено, що анексія Автономної Республіки Крим і проведення операції Об'єднаних сил через воєнне втручання на Донбасі Російською Федерацією завдали потужного удару по економічній безпеці нашої держави.

Зроблено висновок, що економічна безпека є важливою складовою національної безпеки, від якої залежить стан захищеності державної влади, суверенітету, територіальної цілісності, обороноздатності, громадської злагоди тощо.

Досліджено наявні наукові підходи до визначення поняття «економічна безпека» і запропоновано авторське визначення поняття «економічної безпеки держави».

Зауважено, що стан економічної безпеки держави характеризує загальний рівень економіки країни, наявність і рівень погроз у державі, суспільстві, особі; ефективність політики держави і державного регулювання економіки; повноту реалізації функцій держави. На підставі аналізу ситуації в Україні зазначено, що фрагментація економічного і митного простору України, позбавлення легітимності багатьох суб'єктів економічної діяльності в окремих районах, де органи державної влади не здійснюють своїх повноважень, втрата земель і майна українськими громадян і суб'єктами підприємницької діяльності.

Виділено низку чинників, які є потенційною загрозою економічній безпеці держави, до яких віднесено: корупцію, тіньову економіку, економічну злочинність, порушення цілісності економічної системи України, спричинене анексією Криму і війною на Сході держави, а також поширення інфекційних хвороб (зокрема, ВІЛ-інфекції і туберкульозу).

Перспективними напрямками досліджень правових та економічних аспектів економічної безпеки визначено питання стану економічної безпеки в Україні, а також прогноз і перспектива її захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, законодавство, чинники, держава.
Формул: 0; рис.: 0; табл.: 0; бібл.: 10.

Dzhafarova M. V.

Doctor of Law, Associate Professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs, Ukraine;
e-mail: tehid77@gmail.com; ORCID ID:0000-0001-6203-0027

Shevchuk T. A.

Ph. D. in Law,
Kharkiv National University of Internal Affairs, Ukraine;
e-mail: shevchuktat4@gmail.com; ORCID ID:0000-0002-0162-7011

Kalinovskaya Ya. O.
Ph D. in Law,
Kharkiv National University of Internal Affairs, Ukraine;
e-mail: nina.zilina.26.01@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7437-1993

Stashchak A. Yu.
Ph. D. in Law,
Kharkiv National Medical University, Ukraine;
e-mail: khnmu_stashchak@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-2854-4520

ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE: ECONOMIC AND LEGAL ASPECT

Abstract. It has been noted that the annexation of the Autonomous Republic of Crimea and the Operation of the United Forces through military intervention in the Donbass by the Russian Federation have caused a powerful effect on the economic security of our country.

It has been concluded that economic security is an important component of the national security, which affects the state of defense of the authority of the country, its sovereignty, territorial integrity, defense capability, public harmony, etc.

The authors have studied the existing scientific approaches to the definition of the term of «economic security» and have provided own definition of the concept of «economic security of the state».

It has been noted that the state of economic security of the country characterizes the general level of the country's economy, the presence and level of threats for the state, society, and individuals; efficiency of the state policy and state regulation of economy; completeness of realization of state functions. Based on the analysis of the situation in Ukraine, the authors have noted that the fragmentation of the economic and customs space of Ukraine, deprivation of the legitimacy of many economic subjects in certain areas, where state authorities do not exercise their powers, the loss of lands and property by Ukrainian citizens and business entities.

The authors have outlined a number of factors that have a potential threat to the economic security of the country, which include: corruption, shadow economy, economic crime, violation of the integrity of the economic system of Ukraine caused by the annexation of the Crimea and the war in the East of the state, as well as the spread of infectious diseases (in particular, HIV and tuberculosis).

The perspective areas of research of legal and economic aspects of economic security have determine the issues of the state of economic security in Ukraine, as well as the forecast and perspective of its protection against external and internal threats.

Keywords: national security, economic security, legislation, factors, state.

JEL Classification F52, H56

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 0; bibl.: 10.

Джафарова М. В.
доктор юридических наук, доцент,
Харьковский национальный университет внутренних дел, Украина;
e-mail: tehid77@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-6203-0027

Шевчук Т. А.
кандидат юридических наук,
Харьковский национальный университет внутренних дел, Украина;
e-mail: shevchuktat4@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-0162-7011

Калиновская Я. А.
кандидат юридических наук,
Харьковский национальный университет внутренних дел, Украина;
e-mail: nina.zilina.26.01@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7437-1993

Стащак А. Ю.
кандидат юридических наук,
Харьковский национальный медицинский университет, Украина;
e-mail: khnmu_stashchak@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-2854-4520

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ УКРАИНЫ: ЭКОНОМИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Аннотация. Исследованы существующие научные подходы к определению понятия «экономическая безопасность» и предложено авторское определение понятия «экономическая безопасность государства».

Выделен ряд факторов, которые являются потенциальной угрозой экономической безопасности государства, к которым отнесено коррупцию, теневую экономику, экономическую преступность, нарушения целостности экономической системы Украины, вызванное аннексией Крыма и войной на востоке государства и распространение инфекционных болезней (ВИЧ-инфекций и активного туберкулеза).

Перспективными направлениями исследований правовых и экономических аспектов экономической безопасности определены вопросы состояния экономической безопасности в Украине, а также прогноз и перспективу ее защиты от внешних и внутренних угроз.

Ключевые слова: национальная безопасность, экономическая безопасность, законодательство, факторы, государство.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 0; библи.: 10.

Вступ. Події, які відбуваються сьогодні в Україні (анексія Автономної Республіки Крим та проведення операції Об'єднаних сил через воєнне втручання на Донбасі Російською Федерацією), завдали потужного удару по економічній безпеці нашої держави. Це обумовило перегляд положень Закону України «Про основи національної безпеки України» та прийняття 21 червня 2018 року нового Закону України «Про національну безпеку України».

У частині 4 статті 3 «Принципи державної політики у сферах національної безпеки і оборони» нового Закону зазначено, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо (підкреслено – авторами статті). Тобто економічна безпека є важливою складовою національної безпеки, від якої залежить стан захищеності державної влади, суверенітету, територіальної цілісності, обороноздатності, громадської злагоди, тощо. Тому важливо, щоб були розроблені та ефективно функціонували дієві механізми забезпечення безпеки всієї держави взагалі, та економічної безпеки, зокрема. Це й обумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Проблемі економічної безпеки України присвячено багато досліджень як фахівцями у сфері економіки, так і права, серед яких, В. Андрійчук, Д. Буркальцева, З. Варналій, В. Геєць, З. Герасимчук, М. Григорчук, Я. Жаліла, В. Кабанов, В. Мунтіян, О. Наєнко, Г. Пастернак-Таранушенка, В. Похилюк, Ю. Самойленко, В. Третяк та ін.

На сьогодні сформовано значну теоретичну базу в галузі визначення сутності, проблем та напрямів забезпечення економічної безпеки країни. Водночас, більш глибокого вивчення потребують питання визначення поняття «економічна безпека», а також визначення чинників, які є загрозою економічної безпеки України на основі досвіду провідних дослідників. У зв'язку з цим, це і буде метою нашої статті.

Результати дослідження.

1. Поняття економічної безпеки. У науковій літературі не існує єдиної точки зору щодо визначення поняття «економічна безпека». З моменту появи цього терміну дотепер не склалося єдиної точки зору щодо його тлумачення.

Слід зазначити, що вперше термін «економічна безпека держави» було введено президентом США Ф. Рузвельтом, який розглядав економічну безпеку як гідне житло, добра освіта, соціальний захист, розумний дохід в обмін на продукцію і достатній рівень зайнятості населення [1]. Лише після ухвалення 1985 року на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН резолюції про міжнародну економічну безпеку, цей термін був офіційно визнаний. Так, зокрема, у доповіді відзначалося, що термін «безпека» звичай визначається як відсутність небезпеки, страху чи загрози. Досягнення такого положення завжди було турботою людства.

Міжнародна економічна безпека являє собою складну концепцію і насилу піддається точному визначенню. Вона пов'язана з іншими видами безпеки і повинна розглядатися у широкому контексті [2, с. 12].

Що ж стосується досліджень поняття «економічна безпека», то, на погляд Дж. Кеннана і Х. Моргентау, головним завданням у досягненні економічної безпеки є зміцнення конкурентоспроможності національного виробництва, дотримання торговельних переваг, забезпечення переваг національної економіки на світових ринках, а також захист інтересів держави у технологічних сферах [3, с. 12].

Проблема відсутності єдиного підходу до визначення поняття «економічна безпека» існує і сьогодні. Так, наприклад, О. Власюк вважає, що економічна безпека України базується на творчому поєднанні ресурсів стабільності, керованості та дозованого економічного ризику в тих сферах господарювання, де можна отримати максимальну соціально-економічну поточну ефективність, а також створити сприятливі умови для перспективних інноваційних проектів [4, с. 17].

Інший учений В. Малишко, досліджуючи проблему економічної безпеки, зазначає, що економічну безпеку необхідно розглядати як взаємозалежну систему її різних рівнів: міжнародного, національного, рівня окремо узятій господарської структури, особистості [5, с. 131].

Н. Попадинець вважає, що економічна безпека — це сукупність умов, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного відновлення і самовдосконалення, здатність економіки забезпечувати ефективне задоволення ендогенних та екзогенних суспільних потреб [6, с. 21].

С. Пирожков розглядає економічну безпеку як сукупність умов, за яких країни зберігають свої економічні інтереси; задовольняють у довгостроковому періоді потреби суспільства і держави; генерують інноваційні зрушення в економіці з метою забезпечення стабільного економічного розвитку; протистойть зовнішнім економічним загрозам та повністю використовують національні конкурентні переваги у міжнародному поділі праці [7, с. 14].

Висловлюється і така позиція, що економічна безпека країни — складова багатофакторна категорія, що характеризує спроможність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою збалансованого задоволення потреб населення країни, протистояння стабілізуючому впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання [8, с. 15].

Отже, проведений нами аналіз різних підходів до визначення економічної безпеки дозволяє констатувати, що обов'язковими складовими цього поняття є: держава, суспільство, сім'ї, окремі громадяни, підприємства, установи, організації, окремі території, а також основні елементи економічної безпеки, які за своєю суттю є об'єктами економічної безпеки.

Але вважаючи, що на стан економічної безпеки можуть впливати різні її індикатори, ми вважаємо, що під економічною безпекою держави необхідно розуміти умови для розвитку стабільної соціально-економічної системи, які забезпечуються методами нівелювання впливу загроз як у середині держави, так і зовні.

2. Чинники, які є загрозою економічної безпеки України. Як нами відзначалося, економічна безпека в системі національної безпеки є однією з її складових. Вона визначає стан захищеності економічних інтересів особи, суспільства і держави від потенційних загроз, які пливають на її стан. Крім того, економічна безпека є підґрунтям державної незалежності, базою зростання рівня та якості життя, умовою реалізації стратегій сталого розвитку та можливістю досягнення конкурентоспроможності країни.

За своєю суттю економічна безпека є інтегральною характеристикою, що передбачає характеристику взаємопов'язаних структурних складових: макроекономічну, інвестиційну, науково-технологічну, інноваційну, фінансову, соціальну, зовнішньоторговельну, енергетичну, продовольчу, демографічну, виробничу, екологічну, податково інвестиційну безпеки.

Поряд із важливістю визначення поняття «економічної безпеки» важливе значення має також визначення чинників, які впливають на рівень економічної безпеки, та є

потенційною загрозою національним інтересам і національній безпеці України.

Існують різні точки зору щодо чинників, які є потенційною загрозою економічній безпеці. Так, зокрема, висловлюється точка зору, що до найбільш небезпечних загроз економічній безпеці України слід віднести: неефективність державного регулювання та керованості соціально-економічними процесами; зростання «тіньової» економіки, посилення її криміналізації; свідомі чи несвідомі дії представників вищих органів державної влади та управління, спрямовані на шкоду державі та національним інтересам; соціальна незахищеність значної частини населення, зростання бідності; непослідовність і безсистемність у здійсненні економічних реформ, відсутність власної моделі реформ та їх ідеологічного забезпечення; деформована структура виробництва, відсутність науково-обґрунтованої структурної перебудови економіки; неефективність податкової системи, масове ухилення від сплати податків; неефективне управління державним сектором економіки; високий рівень матеріало- та енергомісткості виробництва; корупція в управлінській сфері; недосконалість національного законодавства, пов'язаного з регулюванням економічних процесів; домінування видобувних і базових галузей з низьким ступенем переробки сировини; незадовільна орієнтація на виробництво продукції кінцевого споживання; застарілі технології у більшості галузей виробництва [9, с. 38]

Інші науковці виокремлюють інші чинники економічної безпеки. Зокрема, автори монографії «Економічна безпека України» на підставі оцінки експертів, відзначають такі чинники загроз економічній безпеці як: зростання ризиків та небезпек, пов'язаних зі збройним конфліктом на Сході України (73,3%); високий рівень бідності населення країни (63,8%); неефективність системи державного управління (59%); зростання соціальної нерівності у суспільстві (51,4%); нереалізованість стратегій держави щодо соціальної орієнтації економіки (29,5%) [10, с. 162—163].

Хотілося б відзначити, що стан економічної безпеки держави характеризує загальний рівень економіки країни, наявність і рівень погроз у державі, суспільстві, особі; ефективність політики держави і державного регулювання економіки; повноту реалізації функцій держави.

Що ж стосується України, то з 2014 року і дотепер, економічна безпека України зазнає дуже потужного удару, який обумовлений анексією Автономної Республіки Крим та воєнними діями на Сході України, які здійснюють Російською Федерацією. Наслідками цих подій є фрагментація економічного та митного простору України, позбавлення легітимності багатьох суб'єктів економічної діяльності в окремих районах, де органи державної влади не здійснюють своїх повноважень, втрата земель та майна українськими громадян і суб'єктами підприємницької діяльності.

Події на Донбасі та Автономній Республіці Крим сприяли появі в Україні такої категорії населення як внутрішньо переміщені особи, яких на початок 2019 року на обліку перебуває 1,5 млн внутрішньо переміщених осіб, а також значному збільшенню рівня абсолютної, відносної та деприваційної бідності.

Станом на вересень 2018 року в Україні населення найбільше страждає від неможливості дозволити собі несподівані необхідні витрати за рахунок власних ресурсів. Значення цього показника в Україні було в 1,6 рази вище ніж в країнах Європейського Союзу та складає 60% проти 36%.

Найбільше потерпають від економічної напруги особи, що входять до складу багатодітних сімей, населення у віці 60 років і старше, сільське населення, а також особлива категорія як внутрішньо переміщені особи не дивлячись на те, що держава виділяє гроші на щомісячну адресну допомогу для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг. Наведені нами цифри говорять про те, що бідність населення збільшилась на понад 27%. Також результатом такого стану бідності населення в Україні стала і медична бідність через захворювання або неспроможність отримати лікування, придбати ліки.

Отже, виходячи із вищевикладеного та виходячи із досліджень з чинників економічної безпеки, вважаємо, що на сьогодні найбільшими загрозами, які впливають на рівень економічної безпеки, та є найнебезпечнішими для сучасної України є:

- корупція;
- тіньова економіка;
- економічна злочинність;
- порушення цілісності економічної системи України, спричинене анексією Криму та війною на сході держави;
- поширення інфекційних хвороб (зокрема, ВІЛ-інфекцій та туберкульоз).

Сьогодні в період кардинальних економічних перетворень, коли розвинувся потужний недержавний сектор економіки, дуже важливо, щоб приватні підприємницькі структури дбали не лише про власні інтереси і безпеку, як це спостерігається, а й урахували інтереси держави і суспільства та сприяли забезпеченню економічної безпеки України. Адже коли валютні кошти вітчизняних комерційних структур осідають в іноземних банках, зміцнюючи економічний потенціал іноземних країн, то вони підривають його в Україні. Фінансове знекровлення власної країни призводить до зменшення рівня її обороноздатності, неспроможності соціально захистити вразливі верстви населення, розвивати науку, освіту, культуру і, врешті, до втрати самої державності. Держава повинна вживати всіх заходів для нейтралізації подібних загроз своїй економічній безпеці.

Висновки. Беручи до уваги вищевикладене, можна дійти таких висновків:

1. Сьогодні Україна переживає період економічних перетворень, коли в державі створюється потужний недержавний сектор економіки, а також відбуваються процеси, що потребують швидкого і коректного реагування з боку держави на економічні й політичні події в Україні та світі. На цьому етапі дуже важливо, щоб, приймаючи економічні та політичні рішення, уповноважені представники керувалися виключно національними інтересами, дбали про добробут народу та держави, розвивали ефективну співпрацю з іноземними партнерами, а також забезпечували належну економічну та національну безпеку.

2. Встановлено проблему необхідності належного законодавчого закріплення поняття «економічної безпеки держави». Запропоновано власне визначення «економічної безпеки держави», під якою слід розуміти умови для розвитку стабільної соціально-економічної системи, які забезпечуються методами нівелювання впливу загроз як у середині держави, так і зовні

3. Виділено найбільші загрози, які впливають на рівень економічної безпеки, та є найнебезпечнішими для сучасної України, зокрема: корупція; тіньова економіка; економічна злочинність; порушення цілісності економічної системи України, спричинене анексією Криму та війною на сході держави; поширення інфекційних хвороб (зокрема, ВІЛ-інфекцій та туберкульозу).

Вважаємо за доцільне проводити подальше дослідження стану економічної безпеки в Україні, де напрямами економічних та правових досліджень аспектів економічної безпеки визначено питання стану економічної безпеки в Україні, а також прогноз й перспектива її захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Література

1. Рузвельт Ф. Беседы у камина / Ф. Рузвельт. — Москва : ИТРК, 2003. — 408 с.
2. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. — Київ : Лібра, 2003. — 280 с.
3. Тимошенко О. В. Економічна безпека у системі науки про економіку: основні наукові школи / О. В. Тимошенко // Економічний простір. — 2015. — № 104. — С. 5—19.
4. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк ; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. — Київ, 2008. — 48 с.
5. Малишко В. М. Актуальні проблеми економічної безпеки в системі національної безпеки України [Електронний ресурс] / В. М. Малишко // Юридичний вісник. — 2015. — № 4 (37). — С. 129—133. — Режим доступу : http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2015/statji_n4_37_2015/26.pdf.
6. Попадинець Н. М. Основні чинники забезпечення економічної безпеки України [Електронний ресурс] / Н. М. Попадинець // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. — 2016. — Вип. 2 (118). — С. 20—23. — Режим доступу : [http://ird.gov.ua/sep/sep20162\(118\)/sep20162\(118\)_020_PopadynetsNM.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20162(118)/sep20162(118)_020_PopadynetsNM.pdf).

7. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. акад. НАН України С. І. Пірождкова. — Київ : НІПМБ, 2003. — 42 с.
8. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. — Київ : «Сатсанга», 2001. — 224 с.
9. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії : аналіт. доп. / Я. Б. Базиліук, С. В. Давиденко, Д. Ю. Венцковський та ін. — Київ : НІСД, 2017. — 84 с.
10. Економічна безпека України : монографія / [В. Г. Федоренко, І. М. Грищенко, О. Ф. Новікова та ін. ; за ред. В. Г. Федоренка, І. М. Грищенко, Т. Є. Воронкової. — Київ : ТОВ «ДКС центр», 2017. — 462 с.

Стаття рекомендована до друку 16.09.2019

© Джафарова М. В., Шевчук Т. А.,
Калиновська Я. О., Стащак А. Ю.

References

1. Ruzvel't, F. (2003). *Besedy u kamina [Conversations by the fireplace]*. Moscow: ITRK [in Russian].
2. Kozachenko, H. V., Ponomarov, V. P., & Liashenko, O. M. (2003). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta mekhanizm zabezpechennia [Economic safety of the enterprise: the essence and mechanism of providing]*. Kyiv: Libra [in Ukrainian].
3. Tymoshenko, O. V. (2015) Ekonomichna bezpeka u systemi nauky pro ekonomiku: osnovni naukovi shkoly [Economic security in the system of the science of economics: main scientific schools]. *Ekonomichniy prostrir — Economic space*, 104, 5—19 [in Ukrainian].
4. Vlasiuk, O. S. (2008). *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku [Theory and practice of economic security in the system of science of economics]*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Malysheko, V. M. (2015). Aktualni problemy ekonomichnoi bezpeky v systemi natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Actual problems of economic security in the system of national security of Ukraine]. *Yurydychnyi visnyk — Law Herald*, 4 (37), 129—133. Retrieved from http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2015/statji_n4_37_2015/26.pdf [in Ukrainian].
6. Papadynets, N. M. (2016). Osnovni chynnyky zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [The main factors for ensuring the economic security of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy — Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, 2 (118), 20—23. Retrieved from [http://ird.gov.ua/sep/sep20162\(118\)/sep20162\(118\)_020_PopadynetsNM.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20162(118)/sep20162(118)_020_PopadynetsNM.pdf) [in Ukrainian].
7. Pirozhkov, S. I. (Ed.). (2003). *Metodychni rekomendatsii shchodo otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Methodical recommendations regarding the assessment of the level of economic security of Ukraine]*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Zhalilo, Ya. (2001). *Stratehiia zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy. Priorytety ta problem implementatsii [Strategy of ensuring economic security of Ukraine. Priorities and problems of implementation]*. *Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v konteksti dosvidu svitovoi spilnoty — Strategy of national security of Ukraine in the frames of world society's experience*. Kyiv: Satsanha [in Ukrainian].
9. Bazyliuk, Ya. B., Davydenko, S. V., & Ventskovskiy, D. Yu. (et al.). (2017). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh hibrydnoi ahresii [Economic security of Ukraine in terms of hybrid aggression]*. Kyiv: NISD .
10. Fedorenko, V. H., Hryshchenko, I. M., & Voronkova, T. Ye. (et al.). (2017). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy [Economic security of Ukraine]*. V. H. Fedorenko, I. M. Hryshchenko, T. Ye. Voronkova (Eds.). Kyiv [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 06.05.2019

© Dzhafarova M. V., Shevchuk T. A.,
Kalinovskaya Ya. O., Stashchak A. Yu.